

แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน
ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
THE GUIDELINES FOR PROMOTING PUBLIC PARTICIPATION IN LOCAL
DEVELOPMENT OF PEOPLE IN THE KHOK SA-ARD SUBDISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANISATION, LAM PLAI MAT DISTRICT, BURIRAM
PROVINCE.

ปรัชญา ศิลปะ

Prachya Sinlapa

วิทยาลัยนครราชสีมา

Nakonratchasima College

E-mail : porbiscit@nmc.aac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 17 พฤษภาคม 2569

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 2 มิถุนายน 2569

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 9 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เสนอแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอ ลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประชากรการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 10,017 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 389 คน วิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้นำชุมชน จำนวน 32 คน เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณคือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า การวิจัยเชิงคุณภาพคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที่ (t-test แบบ Independent samples) และ F-test (one way ANOVA) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์สาระ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการดำเนินงาน รองลงมา ด้านการตัดสินใจ และด้านการติดตามประเมินผล ส่วนด้านการรับประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง 2) ประชาชน ที่เพศอาชีพ และระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน 3) แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น (1) ด้านการตัดสินใจ อบต.ควรกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม การประชุม หรือประชาคมชุมชนให้มากที่สุด โดยคำนึงถึงช่วงเวลาที่เหมาะสม ความสะดวกในการเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชน การสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบหรือตระหนักถึงประโยชน์ที่จะได้รับอย่างชัดเจน เป็นต้น (2) ด้านการดำเนินงาน อบต.ควรกำหนด

กลยุทธ์เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้แทน หรือเป็นกรรมการในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ให้มากที่สุด (3) ด้านการรับประโยชน์ อบต.ควรจัดโครงการด้านการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในครัวเรือน ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง (เน้นให้ความรู้ มากกว่าให้ค่าตอบแทน) และ (4) ด้านการติดตาม ประเมินผล อบต.ควรกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้ประชาชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผล และทำการประชาสัมพันธ์อย่างหลากหลาย ครอบคลุม และทั่วถึง

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การพัฒนาท้องถิ่น, ประชาชน, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The objectives of this research were to: (1) study the level of public participation in local development; (2) compare public participation in local development according to personal factors; and (3) propose guidelines for promoting public participation in local development in Khok Sa-ard Subdistrict Administrative Organisation, Lam Plai Mat District, Buriram Province.

This study employed a mixed-methods research design. The quantitative population consisted of 10,017 people aged 18 years and over who lived in Khok Sa-ard Subdistrict, Lam Plai Mat District, Buriram Province. The sample size was determined using Taro Yamane's formula, resulting in 389 respondents. The qualitative phase involved 32 community leaders who served as key informants. The quantitative research instrument was a five-point Likert scale questionnaire, whereas the qualitative research instrument consisted of in-depth interviews. Quantitative data were analysed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, as well as the independent-samples t-test and one-way analysis of variance (ANOVA). Qualitative data were analysed using content analysis.

The research findings revealed that:

1) Overall, the level of public participation in local development was high. The aspects were ranked in descending order of mean scores as follows: implementation, decision-making, and monitoring and evaluation. The benefit aspect was at a moderate level. 2) There were no statistically significant differences in public participation in local development among people of different genders, occupations, and educational levels. 3) The guidelines for promoting public participation in local development were as follows: (3.1) In terms of decision-making, the Subdistrict Administrative Organisation should develop strategies to encourage people to participate in activities, meetings, or community forums as much as possible, taking into account appropriate timing, convenience for participation, effective communication, and public relations activities to ensure that people are fully informed of and clearly understand the benefits they will receive. (3.2) In terms of implementation, the Subdistrict Administrative Organisation should develop strategies to encourage maximum public participation as representatives or committee members in the implementation of projects and activities.

(3.3) In terms of benefits, the Subdistrict Administrative Organisation should organise projects aimed at reducing household expenses and increasing income, with an emphasis on practical application and knowledge development rather than monetary compensation. (3.4) In terms of monitoring and evaluation, the Subdistrict Administrative Organisation should develop strategies to involve citizens as members of monitoring and evaluation committees and conduct public relations activities through diverse, comprehensive, and accessible channels.

Keywords: public participation; local development; people; Subdistrict Administrative Organisation

บทนำ

การพัฒนาชุมชน หรือการพัฒนาท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นงานพัฒนาที่มีความสำคัญที่สุดในงานพัฒนาทั้งนี้เพราะชุมชนหรือท้องถิ่น เป็นหน่วยในสังคมที่สะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพการพัฒนาโดยภาครัฐ ซึ่งหากการดำเนินนโยบายโดยภาครัฐขาดความรู้ ความเข้าใจ และสภาพที่แท้จริงของชุมชนแล้ว การพัฒนาในภาพรวมก็จะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ เป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนมีสองประการคือ การพัฒนาคนให้มีความสุข และการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง (โกวิทย์ พวงงาม, 2553) กล่าวคือ หากคนได้รับการพัฒนาที่ดีแล้วบุคคลคนนั้นย่อมเป็นคนดี เป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน ซึ่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนเพราะหากคนมีคุณภาพ มีศักยภาพ ก็เป็นภาพสะท้อนถึงความเข้มแข็งของชุมชนนั้น ๆ อย่างไรก็ตามการพัฒนาคนอย่างเดียวไม่เพียงพอ ต้องพัฒนาสภาพแวดล้อมของคนและของชุมชนด้วย การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นเสมือนเป็นการสร้างฐานเพื่อรองรับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อม ๆ กันในทุก ๆ ด้าน ดังนั้นหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมไปถึงภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกต้องผนึกกำลังในการดำเนินงานเพื่อเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยมุ่งให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาวโดยให้ความสำคัญในเรื่อง 1) มิติทางเศรษฐกิจ หมายถึง การทำให้เกิดดุลยภาพของการพัฒนา คือ เศรษฐกิจที่มีรากฐานมั่นคง มีขีดความสามารถในการแข่งขันและสามารถพึ่งตนเองได้บนพื้นฐานทรัพยากรของตนเอง ทำให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัย และสามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด 2) มิติทางสังคม หมายถึงวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นระเบียบวิถีชีวิตของสังคมที่ทำให้มนุษย์ปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้ โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และให้รวมถึงศาสนาธรรม ซึ่งเป็นระเบียบจิตใจของคนในสังคมที่ทำให้สังคมอยู่ได้โดยสงบสุข ก่อให้เกิดความเอื้ออาทร ความรัก ความสามัคคี สมานฉันท์ต่อกัน ชุมชนสังคมมีความเข้มแข็ง และ 3) มิติทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งเป็นสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เกี่ยวโยงสัมพันธ์กันเป็นระบบนิเวศน์ จะต้องมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีเพื่อความปลอดภัยและการมีสภาพแวดล้อมที่ดี (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2534)

การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ดังจะเห็นได้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ได้ให้ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นมีอิสระในการกำหนดนโยบายในการปกครองส่วนท้องถิ่น และมีการกระจายอำนาจให้พึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง กล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนและการ

ตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญที่จะส่งเสริมให้เกิดการทำงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม การมีส่วนร่วม มีความสำคัญเพื่อการพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการ การควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากร ตลอดจนปัจจัยการผลิตในสังคมอันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง อาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วมโดยการให้มีการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการร่วมมือรวมทั้งการเข้าร่วมด้วยการร่วมแรงร่วมใจการมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุทางสังคม หรือโดยส่วนตัวการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งนับเป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานทั้งหมด และ เป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ก็เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นหรือสังคมได้อย่างยั่งยืน (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2548)

จากความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเรื่องแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ การมีส่วนร่วมคิด การมีส่วนร่วมดำเนินการ การมีส่วนร่วมรับประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งนับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ หากประชาชนเข้าใจในสิทธิ หน้าที่อันจะก่อให้เกิดกระบวนการในการพัฒนาท้องถิ่นผ่านกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน การปกครองท้องถิ่นก็จะเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

สมมติฐานของการวิจัย

1. ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกัน
2. ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกัน
3. ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

- 4.1 ขอบเขตของการวิจัย กำหนดขอบเขตเนื้อหา แหล่งข้อมูล และตัวแปรในการวิจัย ดังนี้
 - 4.1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา โดยการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ลักษณะที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน 4

ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการตัดสินใจ 2) ด้านการดำเนินงาน 3) ด้านการรับประโยชน์ และ 4) ด้านการติดตามประเมินผล

4.1.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล แบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 แหล่งตามระเบียบวิธีวิจัย คือ

1) ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 10,017 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 389 คน

2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำชุมชนในเขตตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ทุกหมู่บ้าน (16 หมู่บ้าน) ๆ ละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 32 คน

4.1.3 ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่จะศึกษา ประกอบด้วย

1) สภาพการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล โคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

2) แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

4.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับประชากร มีวิธีดำเนินการดังนี้

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลโคกสะอาด อำเภอ ลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 389 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยแบบสอบถามมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

แบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยทุกข้อคำถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.66–1.00 และได้ทำการทดสอบแบบสอบถามและคำนวณหาความเชื่อมั่นโดยวิธีของครอนบาค เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.95 จากนั้นได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลตลาดโพธิ์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 30 คน แล้วจึงใช้เก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรด้วยตนเอง และได้รับคืนแบบสอบถาม จำนวน 389 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชากรโดยการทดสอบที (t-test แบบ Independent samples) และ F-test (one way ANOVA)

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำชุมชนในเขตตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ จากทุกหมู่บ้าน (16 หมู่บ้าน) ๆ ละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 32 คน เลือกแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติเบื้องต้นที่กำหนด คือ ผู้นำแบบเป็นทางการ แห่งละ 1 คน และผู้นำแบบ ไม่เป็นทางการ แห่งละ 1 คน

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล เป็นแบบการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง บันทึกเทปสัมภาษณ์ การจดบันทึกข้อมูล การสังเกตเพิ่มเติมจากการแสดงความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ชนิดปลายเปิด แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ปัญหา อุปสรรค การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน ตอนที่ 2 แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน

วิธีการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง บันทึกเทปการสัมภาษณ์ การจดบันทึกข้อมูล การสังเกตเพิ่มเติมจากการแสดงความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล นำผลการสัมภาษณ์มาพิมพ์สรุปประมวลรายด้าน เรียงเป็นรายบุคคลแล้วสรุปอุปนัย วิเคราะห์ความสอดคล้องความคิดเห็นด้วยตารางวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ จัดลำดับตามความถี่ จากสูงไปหาต่ำเสนอในรูปตารางวิเคราะห์เนื้อหาตามลำดับ อภิปรายใต้ตารางด้วยความเรียง

ผลการวิจัย

1. สภาพการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขต

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ในภาพรวมและรายด้าน

	การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของ ประชาชนในเขต อบต.โคกสะอาด	ระดับการมีส่วนร่วม		แปลผล	ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1.	ด้านการตัดสินใจ	3.81	0.38	มาก	2
2.	ด้านการดำเนินงาน	3.85	0.44	มาก	1
3.	ด้านการรับประโยชน์	3.46	0.59	ปานกลาง	4
4.	การติดตามประเมินผล	3.55	0.36	มาก	3
	รวม	3.67	0.22	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($=3.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการดำเนินงาน ($=3.85$) รองลงมา ด้านการตัดสินใจ ($=3.81$) และด้านการติดตามประเมินผล ($=3.55$) ส่วนด้านการรับประโยชน์ ($=3.46$) อยู่ในระดับปานกลาง

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นและสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการดำเนินงาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่แสดงผลงานออกมาเป็นรูปธรรม และสามารถวัดผลได้ว่าการดำเนินงานมีประสิทธิภาพเพียงใด และผู้วิจัยวิเคราะห์เป็นรายด้าน ดังนี้ 1) ด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหาในชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหาของชุมชน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน 2) ด้านการ

ดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเพื่อกำหนดประเด็นการพัฒนาและร่วมดำเนินการจนสำเร็จ 3) ด้านการรับประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่า ประชาชนมีความภูมิใจที่ทำประโยชน์ให้กับหมู่บ้าน ชุมชนของตน การได้รับเงินปันผลจากยอดเงินออมของตนเอง และการได้รับทราบแนวทางการพัฒนาหรือการต่อยอดอาชีพหลักในปัจจุบัน และแนวทางการเพิ่มรายได้จากการประกอบอาชีพเสริม 4) ด้านการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับมาก พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการร่วมสังเกตการณ์การดำเนินงาน การให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน		ปัจจัยส่วนบุคคล		
ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด		เพศ	อาชีพ	ระดับการศึกษา
1.	ด้านการตัดสินใจ	.631	.582	.156
2.	ด้านการดำเนินงาน	.593	.961	.090
3.	ด้านการรับประโยชน์	.601	.664	.061
4.	ด้านการติดตามประเมินผล	.714	.603	.156
รวม		.581	.832	.839

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีเพศ อาชีพ และระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการตัดสินใจ อบต.ควรกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม การประชุม หรือประชาคมชุมชนให้มากที่สุด โดยคำนึงถึงช่วงเวลาที่เหมาะสม ความสะดวกในการเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชน การสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบหรือตระหนักถึงประโยชน์ที่จะได้รับอย่างชัดเจน เป็นต้น 2) ด้านการดำเนินงาน อบต.ควรกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้แทน หรือเป็นกรรมการในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ให้มากที่สุด 3) ด้านการรับประโยชน์ อบต.ควรจัดโครงการด้านการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในครัวเรือน ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง (เน้นให้ความรู้ มากกว่าให้คำตอบแทน) 4) ด้านการติดตามประเมินผล อบต.ควรกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้ประชาชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผล และทำการประชาสัมพันธ์อย่างหลากหลาย ครอบคลุม และทั่วถึง

อภิปรายผล

1 ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าสภาพปัจจุบันประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ในด้านการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนมีความต้องการที่จะเสนอปัญหาและเสนอความต้องการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้มีความก้าวหน้า การมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ อภิญา มุกดาธนพงศ์ และคณะ (2564 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการ

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหาเพื่อกำหนดเป็นนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการจัดซื้อและจัดจ้าง การมีส่วนร่วมในการยื่นญัตติเพื่อถอดถอนคณะเทศมนตรีทั้งคณะหรือรายบุคคล และการมีส่วนร่วมในการดูแลสวนสาธารณะหรือสถานที่พักผ่อนของชุมชน และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จีรนนท์ ดำเนินงาม และคณะ (2566 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติ และด้านการประเมินผล อยู่ในระดับน้อย จากผลการวิจัยครั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย เป็นดังนี้ ด้านการดำเนินงาน รองลงมา ด้านการตัดสินใจ ด้านการติดตามประเมินผล และด้านการรับประโยชน์ โดยได้อภิปรายผลดังนี้

1.1 ด้านการดำเนินงาน พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยพบว่า มีส่วนร่วมวางแผนช่วยให้ชุมชนได้เข้าใจปัญหา มีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาด้านต่าง ๆ ของชุมชนจนสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา รุ่งโยธิน (2561 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ด้านการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการตัดสินใจ พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหาในชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหาของชุมชน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐทยากาญจน์ อ่วมโตวงศ์ และนฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ (2566 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลลาดชะโด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลลาดชะโด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับมาก โดยพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมโดยการร่วมสังเกตการณ์การดำเนินงาน การให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ วิษณุ หยกจินดา (2557 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการรับประโยชน์ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จีรนนท์ ดำเนินงาม และคณะ (2566 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรวรรณ ทองสว่าง (2567 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ด้านการรับประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง สามารถอภิปรายได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเกิดจากการมีความภูมิใจที่ทำประโยชน์

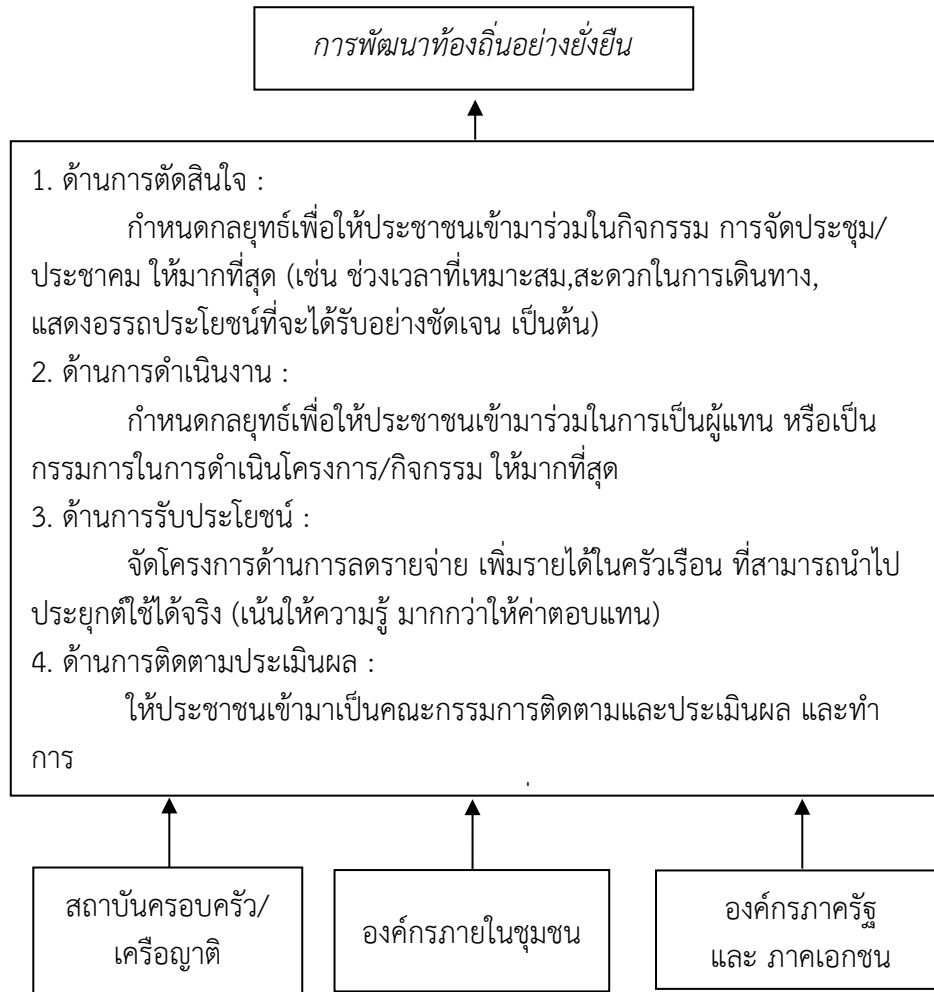
ให้กับหมู่บ้าน ชุมชน ส่วนการได้รับประโยชน์อื่น ๆ เช่น ได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชน หรือได้รับเงินปันผลจากยอดเงินออมของตนเอง และการได้รับประโยชน์จากการที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยมีอาชีพใหม่เกิดขึ้นนั้น เป็นเพียงองค์ประกอบเสริม

2 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล โคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อาชีพ และระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อาชีพ และระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อาชีพ และระดับการศึกษา ไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล โคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ สอดคล้องกับการศึกษาของ สิริวิทย์ สิทธินิสัยสุข (2566 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบล ห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้และการเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และสอดคล้องกับการศึกษาของ Phang Kosal (2561 บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของตำบลสวายปรอเตียล อำเภอสะอาง จังหวัดกันตล ราชอาณาจักรกัมพูชา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน

3 แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการตัดสินใจ อบต.ควรกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรม การประชุม หรือประชาคมชุมชนให้มากที่สุด โดยคำนึงถึงช่วงเวลาที่เหมาะสม ความสะดวกในการเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชน การสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบหรือตระหนักถึงประโยชน์ที่จะได้รับอย่างชัดเจน เป็นต้น 2) ด้านการดำเนินงาน อบต.ควรกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้ประชาชนเข้าร่วมในการเป็นผู้แทน หรือเป็นกรรมการในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ให้มากที่สุด 3) ด้านการรับประโยชน์ อบต.ควรจัดโครงการด้านการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในครัวเรือน ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง (เน้นให้ความรู้ มากกว่าให้ค่าตอบแทน) 4) ด้านการติดตามประเมินผล อบต.ควรกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้ประชาชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผล และทำการประชาสัมพันธ์อย่างหลากหลาย ครอบคลุม และทั่วถึง จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรคำนึงถึงความพร้อมเพื่อการเข้าไปมีส่วนร่วมโดยพิจารณาจากบริบทของพื้นที่ วัฒนธรรมชุมชนและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมากำหนดกลยุทธ์ในการส่งเสริมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และบังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ แสดงองค์ความรู้ ดังภาพประกอบ

ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

8.1.1 ด้านการตัดสินใจ อบต.ควรกำหนดเกณฑ์เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม การประชุม หรือประชาคมชุมชนให้มากที่สุด โดยคำนึงถึงช่วงเวลาที่เหมาะสม ความสะดวกในการเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชน การสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบหรือตระหนักถึงประโยชน์ที่จะได้รับอย่างชัดเจน เป็นต้น

8.1.2 ด้านการดำเนินงาน อบต.ควรกำหนดเกณฑ์เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้แทน หรือเป็นกรรมการในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ให้มากที่สุด

8.1.3 ด้านการรับประโยชน์ อบต.ควรจัดโครงการด้านการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ในครัวเรือน ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง (เน้นให้ความรู้ มากกว่าให้คำตอบแทน)

8.1.4 ด้านการติดตามประเมินผล อบต.ควรกำหนดเกณฑ์เพื่อให้ประชาชนเข้ามาเป็น คณะกรรมการติดตามและประเมินผล และทำการประชาสัมพันธ์อย่างหลากหลาย ครอบคลุม และทั่วถึง

8.2 ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรคำนึงถึงความพร้อมเพื่อการเข้าไปมีส่วนร่วมโดยพิจารณาจากบริบทของพื้นที่ วัฒนธรรมชุมชนและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมากำหนดกลยุทธ์ในการส่งเสริมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และบังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

8.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรศึกษากลยุทธ์ แนวทาง วิธีการส่งเสริมเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

8.3.2 ควรศึกษาความต้องการพัฒนาของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางดำเนินงานให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิรนนท์ ดำเนินงาม และคณะ. (2566). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 6(3), 1-11.
- ณัฐยากาญจน์ อ่วมโตวงศ์ และนฤมล อนุสนธิ์พัฒน์. (2566). แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลลาดชะโด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 7(4), 40-50.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2534). ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy). กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วนิดา รุ่งโยธิน. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิชญ์ หยกจินดา. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านทุ่งกว้างตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิริวิทย์ สิทธินิสัยสุข. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบล ห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุรารวรรณ์ ทองสว่าง. (2567). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตำบลวังหมัน อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- อภิญา มุกดาธนพงศ์ และคณะ. (2564). แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(3), 923-939.
- Phang Kosal. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนของตำบลสวายปรอเตียล

อำเภอสะอาน จังหวัดกันตล ราชอาณาจักรกัมพูชา. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 12(3), 89-99.